

Ioan Andrieșescu, cel mai apropiat colaborator al lui Vasile Pârvan*

de Mircea Petrescu-Dâmbovița

În 1944 a încetat din viață prof. I. Andrieșescu, considerat pe drept cuvânt ctitor al arheologiei preistorice românești, ale cărui merite au fost scoase în evidență de către unii din colegii și colaboratorii săi, îndeosebi de către prof. D. Berciu, cu prilejul a două articole, din 1945¹ și 1958², care se disting prin obiectivitate și conținut. În această privință, unele aprecieri, apărute ulterior, nu umbresc, după părerea noastră, contribuțiile lui I. Andrieșescu în calitate de profesor și om de știință³. Ca fost student, doctorand și asistent onorific al acestui profesor, la Universitatea din București, din 1933 și până la încetarea sa din viață în 1944, am avut prilejul să-i apreciez activitatea didactică și științifică la justa ei valoare, încercând, în cele ce urmează, să scot în evidență principalele aspecte de ordin biografic, didactic și științific al acestui ctitor al arheologiei românești, fost cel mai apropiat colaborator al lui Vasile Pârvan.

În ceea ce privește biografia sa, s-a născut la 2 mai 1888 la Iași și a decedat, la numai 56 ani, la 17 decembrie 1944 la București. Studiile universitare le-a făcut la Iași, având ca profesor, printre alții, pe Teohari Antonescu, fost elev al lui Al. Odobescu și Gr. Tocilescu la București și apoi al lui Adolf Furtwängler la München și M. Collignon la Paris⁴. După o perioadă de specializare la Berlin (1910-1912), unde a avut ca profesori pe H. Schmidt, Ed. Meyer și G. Kossinna, și la Viena,

* O variantă a acestui articol, cu titlul Ioan Andrieșescu ctitor al arheologiei preistorice românești a apărut în *Memoriile Secției de Științe Istorice și Arheologie, Academia Română*, Seria IV, Tom. XIX. 1994, p. 33-43.

1. D. Berciu, Contribuția lui Ioan Andrieșescu la preistoria Daciei și a sud - estului Europei, în *Buletinul Muzeului județean Vlasca "Teohari Antonescu"*, 1945, p. 1 și urm.

2. Idem, Ioan Andrieșescu și concepția tracizantă în istoriografia românească. Cu prilejul împlinirii unui veac de la naștere, în *Symposia thracologica*, 6, Piatra Neamț, 1988, p. 7 și urm.

3. Vladimir Dumitrescu, Oameni și cioburi. Contribuții la istoria contemporană a arheologiei românești, Călărași, 1993, *passim*.

4. J. Benditer, D. Berlescu, C. Cihodaru, M. Petrescu - Dîmbovița, V. Popovici, Dezvoltarea științelor istorice, în Contribuții la istoria dezvoltării Universității din Iași 1860 - 1960, vol. II, București, 1960, p. 204.

precum și unele călătorii de studii în mai multe țări din Europa, și-a trecut în 1912 doctoratul la Universitatea din Iași, cu o teză, pe care a publicat-o, privind Dacia înainte de romani, considerată în 1945, de prof. D. Berciu, ca fiind "o piatră unghiulară în dezvoltarea științifică a arheologiei românești"⁵, care a deschis, după C. Mateescu și autorul acestei comunicări, noi perspective în preistoria Daciei⁶.

După o perioadă de predare în învățământul secundar, fiind apreciat de Vasile Pârvan, a fost încadrat în 1912 ca șef al Secției de arheologie preistorică de la Muzeul Național de Antichități, în locul lui D.M. Teodorescu, devenit profesor de arheologie la noua Universitate din Cluj⁷. Aproximativ în aceeași vreme, în anul școlar 1918-1919, I. Andrieșescu a avut o scurtă activitate la Universitatea din Iași, prin încadrarea sa la această Universitate la catedra de istorie antică, suplinită, după încetarea din viață a profesorului P. Rășcanu, de către A. D. Xenopol (1913-1914), O. Tafrali (1915-1918) și de I. Andrieșescu (1918-1919)⁸. Cu acest prilej, I. Andrieșescu, în lecția de deschidere, pe care a publicat-o, intitulată "Câteva considerațiuni și îndemnuri de început cu privire la Istoria veche și Științele ajutoare", București, 1920, ținută la Facultatea de Litere și Filozofie din Iași, referindu-se la activitatea predecesorilor săi, P. Rășcanu și T. Antonescu, a încercat să prezinte evoluția cercetărilor și concepțiilor cu privire la Istoria veche generală și a disciplinelor ei ajutoare.

În același timp, activitatea rodnică desfășurată de I. Andrieșescu în domeniul arheologiei preistorice, la Muzeul Național de Antichități din București, l-a determinat pe Vasile Pârvan să solicite pentru această disciplină un loc legitim la Universitatea din București⁹. În acest fel, s-a reușit să se creeze în 1920, cu sprijinul profesorului Nicolae Iorga, o docență de arheologie preistorică pe lângă catedra de Istorie antică și epigrafie de la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din București, care a fost ocupată prin examen de către I. Andrieșescu, președintele comisiei, profesorul D. Onciul, exprimând cu acest prilej laude candidatului pentru activitatea desfășurată și rezultatele obținute¹⁰. În 1923 a fost promovat conferențiar suplinitor, în 1926 conferențiar definitiv și în 1927 profesor de preistorie, devenind totodată și directorul Seminarului de preistorie până în 1938, când, odată cu denumirea de arheologie și preistorie a catedrei, același nume l-a căpătat și Seminarul respectiv,

5. D. Berciu, Contribuția lui Ioan Andrieșescu la preistoria Daciei și a sud - estului Europei, p. 4, 10.

6. C. Mateescu, M. Petrescu - Dîmbovița, Seminarul de arheologie preistorică. Zece ani de activitate, în *Revista de Preistorie și Antichități naționale*, II - IV, București, 1940, p. 40.

7. T. Sauciuc - Săveanu, Le professeur Ioan G. Andrieșescu, în *Dacia*, IX - X, 1941 - 1944, p. 7.

8. J. Benditer, D. Berlescu, C. Cihodaru, M. Petrescu - Dîmbovița, V. Popovici, op. cit., p. 209.

9. C. Mateescu, M. Petrescu - Dîmbovița, op. cit., p. 40.

10. Ibidem.

11. Ibidem, p. 40 și urm.

până la încetarea din viață a prof. I. Andrieșescu¹¹.

Paralel cu activitatea de conferențiar și profesor la Universitatea din București, I. Andrieșescu a mai funcționat la Seminarul Pedagogic Universitar și la încă două școli secundare din București¹².

În ceea ce privește activitatea la acest Seminar, în 1937, la împlinirea a zece ani de la înființarea lui, ea a fost amănunțit consemnată într-un articol, elaborat de asistentul C. Mateescu în colaborare cu autorul acestei comunicări, pe atunci asistent onorific, apărut în 1940 în *Revista de Preistorie și Antichități Naționale*, de sub conducerea prof. I. Andrieșescu¹³. Din acest articol a reieșit grija permanentă a prof. I. Andrieșescu pentru pregătirea cadrelor tinere în domeniul preistoriei, dintre care unele devenind mai târziu cercetători recunoscuți pe plan național și internațional. De ajutor au fost, în această privință, colecțiile Seminarului cu piese originale și mulate, fotografii și decalcuri, hărți, diapozitive ș.a., precum și Biblioteca, conținând publicațiile principale din Preistoria generală și a sud-estului Europei și periodice din țară și străinătate. Astfel înzestrat, Seminarul, având și laborator de restaurare a ceramicii, era organizat ca un adevărat Institut de cercetare științifică, fiind, la vremea respectivă, în domeniul arheologiei preistorice, singurul de acest fel din țara noastră¹⁴.

Din nefericire, în timpul bombardamentelor aeriene din 1944, care au afectat serios clădirea Facultății de istorie din București, spațiul rezervat acestui Seminar a avut mult de suferit. Biblioteca și colecțiile Seminarului, nefiind evacuate, au fost în mare parte distruse, salvându-se ulterior prin investigații speciale, unele din piesele colecțiilor, printre care se numără și acelea de argint și argint aurit din mormântul de la Agighiol din Dobrogea.

În cadrul orelor de preseminar, în calitate de asistent onorific, încă din anul al treilea de studenție și apoi ca doctorand, am făcut săptămânal, la recomandarea profesorului, prezentări de materiale originale, mulate și planșe cu desene, însoțite totdeauna de completările profesorului. Această activitate, cu o tematică însă deosebită, am continuat-o încă patru ani, din 1945 până în 1948 inclusiv, și în prezența succesorului său la catedră, prof. I. Nestor, în calitate atât de asistent onorific al Facultății de Litere și Filozofie a Universității din București, cât și ca asistent, din 1943, al Muzeului Național de Antichități, aparținând aceleiași Universități. Condițiile acestea de formare a asistenților nu au mai existat, cum se știe, mai târziu, după Reforma Învățământului Superior din 1948, când seminariile au fost lăsate pe seama asistenților, uitându-se, bineînțeles în mod intenționat, că

12. VI. Dumitrescu, *op. cit.*, p. 37.

13. C. Mateescu, M. Petrescu - Dîmbovița, *op. cit.*, p. 39 și urm.

14. *Ibidem*, p.62. Din nefericire, în timpul bombardamentelor aeriene din 1944, care au afectat serios clădirea Facultății de Istorie din București, spațiul rezervat acestui Seminar a avut mult de suferit. Biblioteca și colecțiile Seminarului, nefiind evacuate, au fost în mare parte distruse, salvându-se ulterior, prin investigații speciale, unele din piesele colecțiilor, printre care se numără și acelea de argint și argint aurit din mormântul de la Agighiol.

marii profesori, ca Nicolae Iorga, erau prezenți cu regularitate la această formă de învățământ. În această privință, în legătură cu formarea discipolilor, este revelatoarea atitudinea lui Vasile Pârvan, recunoscut pe plan național și internațional pentru școala de arheologie pe care a creat-o și care, fiind întrebat dacă nu se teme că va fi depășit de tinerii săi elevi, a răspuns: "nu mă tem de așa ceva, fiindcă și eu lucrez și am un avans de 20 de ani față de ei".

Mai mult încă, țin să menționez că profesorul I. Andrieșescu era preocupat și de întocmirea, în cadrul Seminarului său, a unei bibliografii a Daciei preistorice, de către mine în colaborare cu asistentul Marius Moga de la Universitatea din Cluj, ajuns ulterior director al Muzeului Banatului din Timișoara. Din motive însă independente de voința noastră, la care se adaugă și încetarea din viață a profesorului I. Andrieșescu la sfârșitul anului 1944, această bibliografie nu a mai fost continuată și terminată. În aceeași ordine de idei, amintesc grija profesorului I. Andrieșescu de a avea la Seminar și o evidență a lucrărilor privitoare la mileniiile I. î. Hr. și I. d. Hr. din biblioteca personală a profesorului N. Iorga din fosta locuință a acestuia din fosta str. Bonaparte 6, din apropierea Pieței Victoria. În acest scop, am lucrat două luni, întocmind numeroase fișe bibliografice în această bibliotecă, condusă atunci de secretara profesorului N. Iorga, Valeria Costăchel-Donici, care a fost promovată ulterior bibliotecar șef și director adjunct la Institutul de istorie universală "N. Iorga" din București și conferențiar la Facultatea de Istorie a Universității din aceeași localitate.

În privința cărților, pot să amintesc că profesorul I. Andrieșescu și-a constituit o bogată bibliotecă și acasă în str. Doamna Chiajna 14, pe care am avut prilejul s-o cunosc după încetarea sa din viață, când m-am deplasat acolo în 1945 cu profesorul I. Nestor, în vederea întocmirii inventarului pentru achiziționarea ei de către Seminarul de sub conducerea succesorului său, prof. I. Nestor, întrucât fosta bibliotecă organizată de către I. Andrieșescu, ca și biblioteca Seminarului de istorie antică, fostă "V. Pârvan", nefiind evacuate, au suferit mari și iremediabile pierderi în urma bombardamentelor aeriene din 1944. Cu prilejul întocmirii inventarului cărților din biblioteca lui I. Andrieșescu, achiziționate ulterior de Facultatea de istorie din București, am putut constata, după sublinierile și însemnările marginale, că multe din acestea au fost consultate cu atenție de către profesor, care, prin formația sa de arheolog și istoric, avea interes pentru multe și variate probleme de arheologie, istorie și din alte domenii.

Datorită străduințelor profesorului I. Andrieșescu, Seminarul de arheologie și preistorie a Universității din București a publicat, în condiții grafice corespunzătoare, și un buletin, intitulat *Revista de Preistorie și Antichități Naționale*, având ca director pe profesor și din care au apărut două numere, primul în 1937, oferit membrilor celui de al XVII-lea Congres Internațional de antropologie și arheologie preistorică din 1937 de la București și Cluj, și al doilea în 1940, corespunzător numerelor II-IV cu un conținut bogat și variat, în care un loc important, de altfel ca și în primul, l-au ocupat contribuțiile profesorului și ale colaboratorilor săi, la care s-au adăugat și

altele din țară și străinătate.

Felul în care a fost organizat de profesorul I. Andrieșescu Seminarul respectiv, cu un personal minim, constituit dintr-un docent, un asistent bugetar și altul onorific, un bibliotecar, precum și doi colaboratori externi, respectiv un desenator și un laborant, ambii de la Muzeul Național de Antichități, la care a fost director prof. I. Andrieșescu în perioada 1927-1935, poate constitui, după părerea noastră, și astăzi, un model pentru felul cum trebuie să se prezinte o asemenea instituție, este drept singura de acest fel în domeniul pre- și protoistoriei din țara noastră. În această privință, un exemplu, după părerea noastră, demn de imitat, l-a oferit și Seminarul de Pre- și Protoistorie al Universității din Viena, condus cu ani în urmă de eminentul profesor austriac Richard Pittioni, conținând, printre altele, pe lângă o bogată bibliotecă, colecții arheologice cu piese din Austria și alte țări, organizate comparativ, pe epoci și civilizații.

O atenție deosebită a acordat-o profesorul I. Andrieșescu și cursurilor sale universitare, tratând de obicei Preistoria generală cu specială privire asupra sud-estului Europei și Daciei până la întemeierea Principatelor. Cursurile acestea litografiate, cu o bogată informație și larg orizont istoric, conținând interpretări și reconstituiri interesante privitoare la Preistoria Europei și a Orientului Apropiat, în legătură de preferință cu sud-estul Europei și Dacia, au fost considerate de autorul lor ca având valoare științifică, alături de lucrările publicate¹⁵.

La primul său curs din 1920, ținut în calitate de docent la Seminarul de Istorie antică și epigrafie, la îndemnul lui Vasile Pârvan, cu tema "Răspândirea nord-vestică protoistorică a tracilor", a asistat oră de oră și Vasile Pârvan, care s-a exprimat odată că acest curs a fost "o adevărată revelație", depășind începutul unui nou curs¹⁶.

La cursurile pe care le-a susținut, în continuare, în calitate de conferențiar și profesor, s-a străduit să scoată în evidență particularitățile Preistoriei sud-estului european față de lumile central și vest-europeană, egeană și orientală, precum și ale Daciei în contextul regiunilor vecine, pe baza celor mai noi cercetări din vremea respectivă¹⁷.

Cursurile profesorului I. Andrieșescu erau precedate în fiecare an de către o prelegere inaugurală, tratând diferite teme generale, ca de exemplu: Definiții, metode și scopul Preistoriei ca știință și ca obiect de învățământ; Epoci și perioade în trecutul îndepărat și mijloacele de a se ajunge la cunoașterea lor; Precursori și arheologi - aiurea și la noi; Al. Odobescu ca arheolog; România preistorică în Lexiconul lui Max Ebert și în realitate; Cele mai de seamă probleme actuale ale Preistoriei la noi; Preistoria în țările de nord ale Europei; Camille Julian și antichitățile

15. D. Berciu, Contribuția lui Ioan Andrieșescu la preistoria Daciei și a sud - estului Europei, p. 13.

16. C. Mateescu, M. Petrescu - Dîmbovița, op. cit., p. 40.

17. Ibidem, p. 45.

18. Ibidem, *passim*.

naționale ș.a.¹⁸.

Prin cursurile sale docte, susținute cu căldură și avânt, calități moștenite de la profesorul său T. Antonescu și din atmosfera de înaltă elevație spirituală a Iașilor, în care s-a format în tinerețe¹⁹, I. Andrieșescu s-a dovedit a fi fost un excelent profesor și nu mai puțin pedagog, cu o îndelungată activitate la Seminarul pedagogic universitar din București²⁰. Pe drept cuvânt poate fi considerat fondatorul învățământului științific al Preistoriei la români.

Din punct de vedere științific prof. I. Andrieșescu, colaboratorul cel mai apropiat al lui Vasile Pârvan, a efectuat cercetări de teren și a scris studii, prin care a adus contribuții cu precădere din domeniul Preistoriei României.

Astfel, în ceea ce privește cercetările de teren, a efectuat singur sau în colaborare cu I. Nestor, D. Berciu ș.a. săpături arheologice în așezările neolitice de la Sălcuța, Sultana și Fedeleșani, din perioada de tranziție de la eneolitic la epoca bronzului la Ostrovu Corbului, din epoca bronzului la Sărata Monteoru și din cea de a doua epocă a fierului la Zimnicea și Piscu Crăsani, precum și în necropolele tumulară cu mormânt princiar din sec. al IV-lea în. Hr. de la Agighiol și plană din secolele III și IV de la Oinac.

Dintre aceste săpături, acelea din stațiunea eponimă de la Sălcuța, considerate de unii ca primele săpături metodice la sud de Carpați, cu preocupări și de stratigrafie²¹, nu au fost publicate, întrucât manuscrisul lucrării a fost pierdut. În schimb acelea de la Sultana din vremea culturii Gumelnița²² și de la Piscu Crăsani din a doua epocă a fierului²³, la îndemnul lui Vasile Pârvan, au fost publicate, iar relativ la mormântul princiar de la Agighiol s-au publicat de I. Andrieșescu numai planșele²⁴, și mult mai târziu de către prof. D. Berciu, cu care a colaborat, toată această importantă descoperire arheologică²⁵. De altfel și în ceea ce privește necropolele de la începutul epocii migrațiilor de la Oinac, prof. I. Andrieșescu a publicat tot numai planșele²⁶. Și această săpătură, considerată de el model pentru epoca respectivă, completată cu unele date noi, a fost publicată tot mai târziu, după efectuarea unor noi investigații de către prof. D. Berciu și colaboratori în perioada 1960-1962, cu care prilej s-au descoperit noi morminte sarmatice de incinerare și îndeosebi de înhumare din secolul al IV-lea, aparținând culturii Sântana

19. D. Berciu, op. cit., p. 8.

20. T. Sauciuc - Săveanu, op. cit., p. 7, 9.

21. D. Berciu, op. cit., p. 9.

22. I. Andrieșescu, Les fouilles de Sultana, în *Dacia*, I, p. 51 și urm.

23. Idem, Piscu Crăsani. Descoperirile arheologice din vara anului 1923, în "Analele Academiei Române. Mem. Secț. Ist.", s. III, t. III, 1924, p.1 și urm.

24. Idem, Quelques mots d'introduction, de souvenir et d'hommage, în *Revista de Preistorie și Antichități naționale*, I, 1937, pl. XIII - XXVII.

25. D. Berciu, Arta traco - getică, București, 1969, p. 33 și urm.; idem, Das trakogetische Fürstengrab von Agighiol in Rumänien, în *50. Bericht der Römisch - Germanischen Kommission*, 1969, 1971, p. 209 și urm.

26. I. Andrieșescu, op. cit., pl. XXVIII - XXXVI.

de Mureș-Cerneahov.

Participarea lui I. Andrieșescu și a discipolilor lui Vasile Pârvan la cercetările de teren, sub formă de săpături și recunoașteri arheologice, în cadrul planului de anvergură al lui Vasile Pârvan pentru asemenea cercetări, a contribuit în mod substanțial la îmbogățirea hărții arheologice a României cu multe și noi obiecte preistorice, cartate pe epoci și perioade. Această hartă, la scara 1/500.000, la care s-a lucrat sub Vasile Pârvan, în acord cu Uniunea Academiiilor de la Bruxelles, din care făcea parte învățatul român²⁷, a fost, după încetarea din viață a acestuia, continuată de către I. Andrieșescu și de alți arheologi români, fiind expusă în anul 1929 la Muzeul Național de Antichități.²⁸

Paralel cu activitatea de cercetare în muzee și pe teren, prof. I. Andrieșescu a elaborat și diferite lucrări cu teme din preistorie, istoria religiilor, istoria arheologiei și din alte domenii, dintre care pe primul loc se situează cunoscuta sinteză din 1912 privitoare la Dacia înainte de romani, care a depășit, prin interpretări pentru neolitic, lucrarea din 1880 a lui Gr. Tocilescu, cu același titlu, dar cu conținut mai mult de inventar²⁹.

În domeniul preistoriei, prof. I. Andrieșescu, pornind de la vârfurile de sceptru de la Sălcuța și Fedeleşani, a pus în discuție perpetuarea tradiției paleolitice, prin supraviețuiri, în arta plastică din sud-estul Europei³⁰. În această privință, s-a considerat ulterior, că piesele respective, studiate de prof. I. Andrieșescu, la care s-a adăugat o altă de la Casimcea din Dobrogea, cu analogii în Iugoslavia și Bulgaria, se datoresc relațiilor triburilor nord-pontice cu populația autohtonă din vremea culturii Cernavodă I³¹.

În ceea ce privește epoca neolitică, căreia i-a acordat o atenție deosebită atât în lucrarea din 1912, cât și în altele apărute ulterior, cu privire specială asupra culturilor Cucuteni și Gumelnița, prof. I. Andrieșescu a susținut teza originii sud-est europene a ceramicii pictate de la noi, în opoziție cu teza originii orientale a acestei specii ceramice, susținută de adepții școlii vieneze, precum și legăturile neoliticului carpato-dunărean cu lumea egeeană și vest-anatoliană și ale neoliticului sud-est european cu Egeea, Asia Mică, Caucaz și sudul Rusiei, baza tracică a neoliticului din spațiul carpato-dunărean ș.a.³² Unele din aceste teze, în stadiul actual al cercetărilor, sunt discutabile sau chiar de neacceptat, cum este aceea relativ la coborârea tracilor sau prototracilor până în neo-eneolitic, spre deosebire

27. C. Mateescu, M. Petrescu - Dîmbovița, *op. cit.*, p. 40.

28. D. Berciu, Contribuția lui Ioan Andrieșescu la preistoria Daciei și a sud - estului Europei, p. 12.

29. *Ibidem*, p. 4.

30. I. Andrieșescu, Les survivances paléolithiques dans le milieu néolithique de la Dacie, în *Bulletin de la Section Historique. Académie Roumaine*, 1929, 15, p. 1 și urm.; D. Berciu, *op. cit.*, p. 14 și urm.

31. Vl. Dumitrescu, Al. Vulpe, Dacia înainte de Dromichete, București, 1988, p. 40.

32. D. Berciu, *op. cit.*, p. 9 și urm.

33. *Ibidem*, p. 17.

de Vasile Pârvan, care în mod just, i-a coborât doar până în Bronzul târziu³³.

În continuare, în ceea ce privește epoca bronzului din Dacia, studiile sale relativ la obiectele de bronz de la Sinaia și Predeal³⁴ și îndeosebi la depozitul de bronzuri de la Draja de Jos și sabia de bronz de la Bucium-Iași³⁵ au meritul de a fi inițiat cercetarea epocii bronzului, în regiunile de la sud de Carpați ale României. De asemenea, în aceste studii s-a scos în evidență unitatea Bronzului carpato-dunărean, opunându-se conceptului de Bronz "ungar" acela de Bronz ungaro-transilvănean și ulterior româno-ungar³⁶.

În afară de aceasta, prof. I. Andrieșescu, studiind în mod amănunțit tezaurul de obiecte de aur de la Vâlci-Trân din apropiere de Plevna³⁷, l-a considerat în mod just tracic și nu traco-cimmerian, ca alți cercetători, datându-l însă în jur de 1600 î.Hr. și nu în secolele XII-XI î.Hr.³⁸ cum se admite în general astăzi.

În legătură cu Bronzul târziu și începutul primei epoci a fierului, pe prof. I. Andrieșescu l-a preocupat și problema culturii Lausitz, mult discutată din punct de vedere al apartenenței etnice în vremea studiilor sale la Berlin. Înclinând nu pentru illiri, ci pentru traci, avându-se în vedere, după opinia sa, marea ei răspândire în Peninsula Balcanică și Dacia³⁹. Cercetările ulterioare au dovedit însă că nu este vorba în spațiul carpato-dunăreano-pontic, ca și în Balcani, de o prezență masivă a purtătorilor acestei culturi, ci doar de unele elemente ale ei, răspândite eventual prin purtătorii acestei culturi, în primul rând a unor obiecte de bronz de origine central-europeană⁴⁰.

Din punct de vedere etnic se poate presupune, pentru spațiul carpato-dunăreano-pontic, prezența prototracilor în Bronzul timpuriu și mijlociu și a tracilor în Bronzul târziu și Hallstatt-ul timpuriu⁴¹. În această privință, dacă problema atribuirii

34. I. Andrieșescu, Asupra epocii de bronz în România. 1. Un depozit de bronz la Sinaia. 2. Obiectele de bronz de la Predeal, în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, București, 1915, p. 154 și urm.

35. Idem, Nouvelles contributions sur l'âge du bronze en Roumanie. Le dépôt de bronzes de Draja de Jos et l'épée de Bucium, în *Dacia*, II, 1925, p. 345 și urm..

36. D. Berciu, op. cit., p. 18.

37. I. Andrieșescu, Considerațiuni asupra tezaurului de la Vâlci-Trân lângă Plevna (Bulgaria). Cu o notă complementară de V. Pârvan, în *Analele Academiei Române. Mem. Secf. Ist.*, s. III, t. V, Mem. II, 1925, p. 1 și urm.

38. Iv. Marazov, Die Thraker - Kunst, Religion und Selbstverständnis, în *Gold der Thraker. Archäologische Schätze aus Bulgarien*, Hildesheim, 1980, p. 23.

39. D. Berciu, op. cit., p. 21 și urm.

40. Mircea Petrescu - Dâmbovița, Quelques problèmes concernant les relations des civilisations de l'Europe orientale, centrale et occidentale au cours de l'âge du bronze et du Hallstatt, în *Europa indo-europea. Atti del VI - e Congresso Internazionale di Tracologia e del VII - e Symposium Internazionale di Studi Traci*, Palma de Mallorca, 24 -28 Marzo 1992, p. 52 și urm.

41. Idem, Contribution des recherches archéologiques à l'étude des commencements de l'ethnogenèse des Thraces dans l'espace carpato-ponto-danubien, în *Studi di Paletnologia in onore di Salvatore M. Puglisi*, Roma, 1985, p. 617 și urm.

neoliticului tracilor de către I. Andrieșescu nu s-a confirmat, în schimb prezența prototracilor și tracilor în epoca bronzului și Hallstatt-ului timpuriu, susținută de el pentru spațiul carpato-dunăreano-pontic, este admisă astăzi în general. În această privință, prof. I. Andrieșescu poate fi considerat, că pe de o parte a pus bazele studierii tracilor în epoca bronzului din spațiul carpato-dunăreano-pontic și pe de alta că a susținut că la baza etnogenezei românești stă fondul tracic⁴², atribuind însă o vechime mai mare tracilor nord-dunăreni față de cei din sudul fluviului, ceea ce nu se confirmă, de altfel ca și teza contrarie. În afară de acestea, tot prof. I. Andrieșescu i se datorește studierea pentru prima dată la noi, din punct de vedere arheologico-istoric, a răspândirii nord-vestice a tracilor⁴³.

În același timp, prof. I. Andrieșescu, alături de traci, i-a avut în vedere și pe illiri, susținând, ca și prof. N. Iorga mai târziu, că au avut un rol mai mare decât li s-a acordat în istoria românilor⁴⁴. În schimb, după opinia sa, sciții au fost trecători, nefiind atestată o epocă scitică în Dacia și sud-estul Europei⁴⁵.

Contribuții importante a adus prof. I. Andrieșescu și în legătură cu problema civilizației geto-dacice în lucrarea sa relativ la descoperirile arheologice, din vara anului 1923, din așezarea de la Piscu Crăsani. De altfel, lucrarea aceasta, prima prezentare metodică a rezultatelor unei săpături arheologice în o așezare dacică din regiunea sud-carpatică a României, a interesat în mod deosebit pe Vasile Pârvan, care, datorită poziției ei caracteristice din Câmpia Munteniei, a hotărât cercetarea ei înaintea oricărei alteia, introducând apoi rezultatele, cu unele completări, în capitolul al IV-lea din monumentală sa operă Getica⁴⁶.

În același timp, prof. I. Andrieșescu, susținând autohtonismul și continuitatea substratului traco-ilir și traco-dacic, nu a subapreciat rolul civilizației superioare, greacă și romanică⁴⁷.

Alte contribuții ale prof. I. Andrieșescu privesc începuturile epocii migrațiilor, care l-au preocupat după săpăturile sale metodice din necropola de la Oinac. În această privință, ocupându-se, în lucrarea sa din 1924, de trecerea de la preistorie la evul mediu, s-a referit în mod amănunțit și la studiile meticuloase ale lui C. Diculescu, pe baza izvoarelor literare, privitoare la unele triburi vechi germanice din Dacia⁴⁸.

42. D. Berciu, Ioan Andrieșescu și concepția tracizantă în istoriografia românească, p. 10 și urm.

43. I. Andrieșescu, Asupra răspândirii nord - vestice a tracilor, în *Închinare lui N. Iorga cu prilejul împlinirii vârstei de 60 ani*, Cluj, 1931, p.1 și urm.

44. D. Berciu, Contribuția lui Ioan Andrieșescu la preistoria Daciei și a sud - estului Europei, p. 23 și urm.

45. *Ibidem*, p. 25 și urm.

46. V. Pârvan, Getica. O protoistorie a Daciei, ediție îngrijită de R. Florescu, București, 1982, p. 106 și urm.

47. D. Berciu, Ioan Andrieșescu și concepția tracizantă în istoriografia românească, p. 12.

48. I. Andrieșescu, De la preistorie la evul mediu. Păreri îndrumătoare și fapte arheologice și istorice, București, 1924, p. 11 și urm.

La aceste contribuții se adaugă și altele din unele lucrări ale sale din domeniul artei preistorice⁴⁹ sau de caracter teoretic cu privire la studiile de arheologie și de preistorie, precum și în legătură cu istoria arheologiei din România și alte țări ale Europei, cu care prilej s-a referit la meritele lui Al. Odobescu⁵⁰. Gr. C. Buțureanu⁵¹ și Camille Jullian⁵².

În ceea ce-l privește pe Al. Odobescu, a scos în evidență stăruințele acestuia ca cel de al X-lea Congres Internațional de Antropologie și arheologie preistorică să aibă loc la București în 1885, dar care nu a avut loc decât în 1889 la Paris, la care a participat Al. Odobescu, contribuind din plin la succesul comunicării privitoare la descoperirile eneolitice de la Cucuteni, susținută de Gr.C. Buțureanu.

Relativ la Gr.C. Buțureanu, prof. I. Andrieșescu a publicat introducerea acestuia la "Preistoria în România. Studiu de arheologie preistorică și etnografie", lucrare în manuscris din 1898, care s-a pierdut cu prilejul distrugerii bibliotecii Seminarului de arheologie preistorică, în urma bombardamentelor aeriene din 1944. În nota la "Introducerea" publicată de prof. I. Andrieșescu sunt unele date utile privitoare la activitatea științifică a lui Gr.C. Buțureanu, fost profesor de istorie la diferite licee din Iași. Din aceste date rezultă că acesta a fost îndemnat și inițiat în preistorie de către poetul și arheologul amator Neculai Beldiceanu. În 1915 prof. I. Andrieșescu a achiziționat pentru Muzeul Național de Antichități din București colecțiile lui Gr. C. Buțureanu, unele din cărțile sale și, în păstrare "cu titlu de împrumut spre publicare", manuscrisul său din 1898, cu două versiuni, română și franceză. Din nefericire însă planșele la acest manuscris lipseau aproape în întregime.

În fine, în ceea ce-l privește pe Camille Jullian, fost elev al lui Fustel de Coulanges și care a ilustrat cu multă strălucire catedra de istorie și antichități naționale de la Collège de France, prof. I. Andrieșescu, într-o lecție de deschidere a cursului, ținută la începutul anului universitar 1931-1932 și apărută în Cursul multiplicat al aceluiași an și apoi publicată în 1940 cu mule completări, l-a considerat pe acest mare istoric al antichității, autor al unei vaste sinteze a istoriei Galiei, în opt volume, ca pe un reprezentant tipic al studiilor de preistorie și antichități naționale.

Meritele științifice ale prof. I. Andrieșescu au fost recunoscute în țară și străinătate, prin alegerea sa ca membru corespondent al Academiei Române (1928), membru al Institutului arheologic german (1929), membru al Societății Anticariilor din Londra (1933) și al altor instituții, precum și prin acordarea ordinului "Steaua României" în grad de ofițer pentru învățământ (1942)⁵³.

49. Idem, Artele și timpurile preistorice la noi, în *Artă și tehnică grafică*, 1939, 4 - 5, p. 25 și urm.

50. Idem, Al. Odobescu et le X - e Congrès d' anthropologie et d'archéologie préhistorique, în *Revista de Preistorie și Antichități Naționale*, I, 1937, p. 11 și urm.

51. *Ibidem*, p. 17 și urm.

52. I. Andrieșescu, Un reprezentant tipic al Studiilor de Preistorie și Antichități naționale : Camille Jullian, în *Revista de Preistorie și Antichități Naționale*, II - IV, 1940, p. 9 și urm.

53. S. Cădea, Bibliografia lucrărilor științifice ale cadrelor didactice Universitatea București, I, A - L, 1970, p. 15 și urm.

Cu prilejul participării la Simpozionul Național "Vasile Pârvan în casă nouă", organizat de Muzeul Județean de Istorie "Iulian Antonescu" din Bacău, în colaborarea cu Inspectoratul Județean pentru Cultură a județului Bacău, ca fost timp de peste 10 ani, student, doctorand și asistent onorific al primului profesor român de preistorie din țara noastră, am considerat, ca în semn de recunoștință pentru îndrumare, încurajare și sprijin binevoitor, să scot în evidență unele aspecte de ordin biografic, didactic și științific ale ctitorului arheologiei preistorice din țara noastră și, în același timp, fost cel mai apropiat colaborator a lui Vasile Pârvan. În acest fel, am considerat că, alături de cele scrise anterior de prof. D. Berciu în 1945 și 1988 și de C. Mateescu și subsemnatul în 1940 relativ la activitatea didactică și științifică a prof. I. Andrieșescu, comunicarea de față să reprezinte încă un pios omagiu adus memoriei acestui pionier al învățământului și studiilor de preistorie din țara noastră, datorită căruia a fost posibil, prin colaborarea strânsă cu Vasile Pârvan, să se pună bazele unei școli de arheologie preistorică la noi, ale cărei rezultate au fost foarte bine apreciate și peste hotare, după cum rezultă și din cele scrise în 1938 de reputatul arheolog finlandez A.M. Tallgren: "Activitatea arheologică din România, în timpul ultimilor 10 ani, este una din cuceririle cele mai mari pe care le are de însemnat știința noastră"⁵⁴. Această apreciere, deosebit de favorabilă, se datorește ctitorilor școlii românești de arheologie, Vasile Pârvan și Ioan Andrieșescu, precum și elevilor lor Radu și Ecaterina Vulpe, Vladimir și Hortensia Dumitrescu, Ion Nestor, Gh. Ștefan, Dorin Popescu, D. Berciu ș.a.

54. A. M. Tallgren, Mouvement scientifique, în *Eurasia Septentrionalis Antiqua*, XII, 1938. p. 237.

Résumé

Ioan Andrieșescu, le plus proche collaborateur de Vasile Pârvan

Ioan Andrieșescu (1888 - 1944), ancien professeur à la chaire d'archéologie et de préhistoire à la Faculté des Lettres et de Philosophie de l'Université de Bucarest et ancien membre correspondant de l'Académie Roumaine, avec des études à Iași et à Berlin, a été le plus proche collaborateur de Vasile Pârvan.

Ainsi, il a collaboré avec le grand savant roumain, au début en tant que chef de la Section d'archéologie préhistorique au Musée National des Antiquités de Bucarest et puis tant que docent et maître de conférence à la Faculté des Lettres et Philosophie de l'Université de Bucarest, où il est devenu professeur en 1927, l'année de la mort de Vasile Pârvan.

La remarquable activité didactique et scientifique du professeur I. Andrieșescu a préoccupé l'assistant Corneliu Mateescu et moi-même dans un article paru en 1940 dans "Revista de Preistorie și Antichități naționale", II - IV (sous sa rédaction), ainsi que dans deux articles après son mort, publiés par le prof. D. Berciu en 1945 et 1988. De même, après la mort de Vasile Pârvan il a occupé dans la période 1927 - 1935 aussi le poste de directeur du Musée National des Antiquités.

Comme ancien étudiant, doctorand et assistant honorifique de ce professeur à l'Université de Bucarest, depuis 1933 jusqu'à son mort en 1944, j'ai eu l'occasion d'apprécier à sa juste valeur son activité didactique et scientifique.

Ainsi, du point de vue didactique, le professeur I. Andrieșescu a accordé une attention particulière à ses cours de Préhistoire générale qui se remarquaient par une riche information et par un large horizon historique. Dans ses cours, il a mis en évidence les particularités de la Préhistoire du Sud-Est de l'Europe en relation avec les mondes central et est-européen, égéen et oriental, ainsi que de la Dacie dans le contexte des régions voisines. Par ces cours, le professeur I. Andrieșescu peut être considéré comme le fondateur de l'enseignement scientifique de la Préhistoire chez les Roumains.

Du point de vue scientifique, le professeur I. Andrieșescu a effectué des recherches archéologiques de terrain et a écrit des ouvrages remarquables par leurs contributions dans le domaine de la Pré-et Protohistoire de la Roumaine.

Parmi ses fouilles, effectuées seul ou en collaboration avec I. Nestor, D. Berciu et d'autres archéologues, sont bien connues celles du domaine de l'énéolithique (Sălcuța, Sultana et Fedeleșeni), de la période de transition de l'énéolithique à l'âge du bronze (Ostrovu Corbului), de l'âge du bronze (Sărata Monteoru), du deuxième âge du fer (Zimnicea, Piscu Crăsani et Agighiol) et du début de l'âge des migrations (Oinac).

La participation de I. Andrieșescu et des disciples de Vasile Pârvan aux recherches de terrain (fouilles et recherches de surface) dans le cadre du plan

d'envergure de Vasile Pârvan, a contribué essentiellement à l'enrichissement de la carte archéologique de la Roumanie.

En même temps, le professeur I. Andrieșescu a élaboré aussi de différents travaux scientifiques sur des thèmes de préhistoire, d'histoire de la religion, d'histoire de l'archéologie et dans d'autres domaines. La première place l'occupent sa synthèse concernant la Dacie avant les Romains (1912), le rapport sur les fouilles de Piscu Crăsani (1924) reproduit et complété par Vasile Pârvan dans Getica, la synthèse historique et archéologique concernant la transition de la préhistoire au Moyen Âge (1924), le rapport sur les fouilles de Sultana (1925), ses considérations sur l'âge du bronze en Roumanie, respectivement le dépôt d'objets en bronzes de Drajna de Jos et l'épée de Bucium (1925), ainsi que sur le trésor de Vâlci Trân, près de Pleven (1925), les arts dans les temps préhistoriques en Roumanie (1939), et d'autres où il a mis en évidence les mérites d'Al. Odobescu, Gr. C. Buțureanu et Camille Jullian.

Enfin, les mérites scientifiques du professeur I. Andrieșescu ont acquis leur reconnaissance en Roumanie et à l'étranger par son élection comme membre correspondant de l'Académie Roumaine (1928), comme membre de l'Institut archéologique allemand (1929), comme membre de la Société des Antiquaires de Londres (1933) et d'autres institutions, ainsi que par la décoration avec l'ordre "L'étoile de la Roumanie" en grade d'officier pour l'enseignement (1942).

Cette contribution représente un pieux hommage dédié à la mémoire de ce valeureux pionnier de l'enseignement et des recherches de préhistoire dans notre pays. Grâce à l'étroite collaboration avec Vasile Pârvan, on a pu mettre les bases d'une école moderne d'archéologie préhistorique en Roumanie. Cette école, fondée par Vasile Pârvan et Ioan Andrieșescu, a été continuée avec succès par leurs disciples Radu et Ecaterina Vulpe, Vladimir et Hortensia Dumitrescu, Ion Nestor, Gheorghe Ștefan, Dorin Popescu, Dumitru Berciu et d'autres, ainsi qu'aujourd'hui par les élèves de ceux-ci.